

OUTPUT

DiGreen kompas pre ZELENÉ mestá a obce

M. Fečko, S. Ručinská

eurac
research

Odporúčaná forma citovania:

Fečko M. & Ručinská S., 2024.
DiGreen kompas pre zelené mestá a obce.
Bolzano, Italy: Eurac Research, 2024

Eurac Research

Institute for Public Management
Viale Druso 1
39100 Bolzano, Italy
T +39 0471 055 400
public.management@eurac.edu
www.eurac.edu

ISBN 978-88-98857-97-5

Editori: Miroslav Fečko⁴, Silvia Ručinská⁴

Autori: Alina Cerasela Avram³, Josef Bernhart², Franziska Cecon¹, Peter Decarli², Andreea Emanuela Drăgoi³, George Cornel Dumitrescu³, Miroslav Fečko⁴, Mihaela Gramaticu³, Melanie Gross², Belinda Hanner¹, Davide Maffei², Dana Bianca Mitrică³, Simona Moagăr Poladian³, Tina Ortner¹, Kurt Promberger², Dominik Prüller¹, Steliana Rodino³, Silvia Ručinská⁴

¹ University of Applied Sciences Upper Austria, Department of Healthcare-, Social- and Public Management, Garnisonstraße 21, 4020 Linz, Austria

² Eurac Research, Institute for Public Management, Viale Druso 1, 39100 Bolzano, Italy

³ Institute for World Economy (IWE), Calea 13 Septembrie 13, Sector 5, 050711 București, România

⁴ Pavol Jozef Šafárik University in Košice, Faculty of Public Administration, Popradská 66, 041 32 Košice, Slovak Republic

Grafika: Eurac Research

Ilustrácie: Oscar Diodoro

Publikácia je skrátenou slovenskou verziou publikácie *Cecon F., Dumitrescu G.C., Fečko M. & Maffei D., 2023. DiGreen Handbook of GREEN good Practice. Solutions for cities and municipalities. Bolzano, Italy: Eurac Research, 2023.*

© Eurac Research, 2024

Táto publikácia podlieha podmienkam Creative Commons Attribution 4.0

Medzinárodná licencia (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), ktorá umožňuje používanie, zdieľanie, adaptáciu, distribúciu a reprodukciu v akomkoľvek médiu alebo formáte, pokiaľ uvediete odkaz na pôvodného autora (autorov) a zdroj, uvediete odkaz na licenciu Creative Commons a uvediete, či boli vykonané zmeny.

**Co-funded by
the European Union**

Projekt Digital Government for Green Municipalities and Cities (č. 2021-1-SK01-KA220-HED-000023505) je spolufinancovaný z programu Erasmus+ Európskej únie.

Akákoľvek komunikácia alebo publikácia, ktoré sa týkajú projektu Digital Government for Green Municipalities and Cities (č. 2021-1-SK01-KA220-HED-000023505), vyjadrujú len názor autora a Európska komisia nezodpovedá za akékoľvek použitie informácií, ktoré obsahujú.

Obsah

O publikácii	4
Prečo je zelená tranzícia dôležitá?	5
Metodológia	6
Príklady dobrej praxe	6
Obec Kremsmünster: Spoločenstvo pre obnoviteľné zdroje energie	8
Nástroj pre implementáciu: GemeindeNavi	9
“Klimatická obec” Lana: Obec ocenená Európskou energetickou cenou	10
Naturno: 6 krokov k väčšej energetickej diverzifikácii.....	11
Luson: Zelená energia pre sociálnu udržateľnosť	12
Kompostáreň v meste Kežmarok	13
Mărăcineni: Komunálna platforma pre hnojivo.....	14
Bacău: Naše budovy - Podpora budov na boj proti zmene klímy - posilnenie občianskej spoločnosti a tvorcov politik v Rumunsku a Bulharsku.....	15
Linz: Inovačné námestie (Innovationshauptplatz)	16
Gura Humorului: O.A.Z.A. – Transformovanie devitalizovaných priestorov na zelené plochy v prospech komunity.....	17
Ideový koncept Smart green city v meste Kežmarok.....	18
EKO mapa v meste Hlohovec	19
Záver	20

O publikácii

Krátka verzia publikácie v anglickom jazyku “DiGreen Handbook of GREEN good Practice” je výsledkom projektu Digital Government for Green Municipalities and Cities - DiGreen. Projekt je spolufinancovaný programom Európskej únie Erasmus+.¹

Publikácia ZELENEJ dobrej praxe poskytuje príklady dobrej praxe pri poskytovaní verejných služieb ekologickým spôsobom, ktoré poskytujú obce a mestá vo vlastnej réžii („in-house“) alebo v spolupráci so súkromným sektorom.

Obsah publikácie je napísaný jednoduchým a netechnickým jazykom, dostupným širokej verejnosti, a to za účelom jeho pochopenia a aplikovania zo strany komunálnej praxe. Ekologicky poskytované verejné služby umožňujú racionálny výkon kompetencií zo strany obcí a miest, a to za účelom angažovania obyvateľov pri spravovaní verejných záležitostí, zvýšenia kvality poskytovaných verejných služieb, tvorby verejných politík na dôkazoch, ako aj za účelom zohľadnenia transparentnosti a otvorenosti pri poskytovaní verejných služieb.

Upriamenie pozornosti na obce a mestá je relevantné predovšetkým z hľadiska ich zapojenia vo vysokoškolskom vzdelávaní. Vysokoškolskí študenti verejnej správy, verejného manažmentu, verejnej politiky a mnohých ďalších študijných programov totiž svoju praktickú časť štúdia realizujú práve v rámci orgánov obcí a miest.

Autori by chceli v tejto súvislosti poďakovať všetkým zapojeným obciam a mestám, ktorých pomoc a spoluprácu pri formulovaní príkladov dobrej praxe považujú autori za nenahraditeľnú. Publikácia obsahuje príklady dobrej praxe nasledovných obcí, miest a subjektov:

- **Rakúsko:** Kremsmünster, Linz, Oberösterreichische Zukunftsakademie - think tank for trends and innovation
- **Taliansko:** Lana, Naturno, Luson
- **Rumunsko:** Bacău, Gura Humorului, Mărcănești
- **Slovensko:** Kežmarok, Hlohovec

O PROJEKTE

VÝSLEDKY PROJEKTU

PROJEKTOVÝ TÍM

¹ Komunikácia a publikácie vytvorené v rámci projektu Digital Government for Green Municipalities and Cities (No. 2021-1-SK01-KA220-HED-000023505) reflektujú výlučne názory autorov a Európska komisia nezodpovedá za informácie v nich zahrnuté.

Prečo je zelená tranzícia dôležitá?

Zelená tranzícia súvisí so zmenou smerujúcou k používaniu obnoviteľných zdrojov energie, znižovaniu uhlíkových emisií a podpore udržateľných aktivít v rôznych priemyselných odvetviach. Táto tranzícia je dôležitá, pretože zdôrazňuje problém klimatickej zmeny a potreby redukcie našej závislosti na fosílnych palivách.

Klimatická zmena a poškodzovanie životného prostredia ohrozuje Európsku úniu a zvyšok planéty. Európska zelená dohoda, ako Európska stratégia rastu, pomôže Únii stať sa modernejšou, nákladovo efektívnou a konkurencieschopnou v boji s týmito problémami.²

Zelená tranzícia je pre Európsku úniu kľúčová hneď z niekoľkých dôvodov:

Klimatická zmena: EÚ je zaviazaná redukovať emisie skleníkových plynov a plniť cieľové ukazovatele v súlade s Parížskou dohodou. Dosiachnutie týchto cieľov vyžaduje výraznú zmenu k viac udržateľným a nízko-uhlíkovým aktivitám a technológiám.

Ekonomické príležitosti: Prechod k zelenej ekonomike môže priniesť ekonomické benefity pre EÚ, ako napríklad vytváranie pracovných pozícií a podpora inovácií v nových technológiách.

Energetická bezpečnosť: Rozširovanie využívania obnoviteľnej energie môže redukovať závislosť EÚ od dovozu fosílnych palív, zlepšiť energetickú bezpečnosť a znížiť vplyv nestálych cien energií.

Ochrana životného prostredia: EÚ je viazaná k zachovávaniu životného prostredia a prírodných zdrojov. Zelená tranzícia môže pomôcť redukovať znečistenie, chrániť biodiverzitu a zlepšiť verejné zdravie.

Súlady s predpismi EÚ: EÚ má niekoľko právnych predpisov na ochranu životného prostredia. Prechodom k zelenejšej ekonomike jednotlivé členské štáty EÚ splnia ich klimatické záväzky a splnia požiadavky noriem a predpisov EÚ.

Zelená tranzícia je žiadúca pre obce a mestá, pretože môže pomôcť znížiť dopady klimatickej zmeny a redukovať emisie skleníkových plynov, ale aj viesť k udržateľnejšej budúcnosti. Implementáciou politík prijateľných k životnému prostrediu, ale aj vďaka rozširovaniu aktivít zameraných na zvyšovanie obnoviteľných zdrojov, zlepšovanie verejnej dopravy, podpory udržateľného nakladania s odpadmi a zlepšovaním energetickej efektívnosti budov, môžu obce a mestá zlepšiť kvalitu života obyvateľov, redukovať náklady, získať nové investície a podporiť nové podnikateľské aktivity. Prechod k zelenej ekonomike môže zároveň vytvoriť nové pracovné príležitosti a pomôcť posilniť lokálnu ekonomiku.

Prezentované riešenia nie sú iba vlastnými „in-house“ produktmi, ale sú tiež prípadmi úspešnej spolupráce so súkromnými organizáciami. Publikácia taktiež zdôrazňuje potrebu Európskej perspektívy v procese zelenej tranzície, a to prostredníctvom skúmania príkladov dobrej praxe v obciach z rôznych Európskych štátov a ich koncentráciou v jednej publikácii, čo môže výrazne pozitívne ovplyvniť a inšpirovať ďalšie miestne inštitúcie zvažujúce nové zelené projekty.

Zelené verejné služby predstavujú spôsob, ako zlepšiť racionálny výkon kompetencií obcí a miest, ako angažovať obyvateľov pri spravovaní, ako zvýšiť kvalitu poskytovaných verejných

² European Commission (2023). Green transition. Available at: https://reform-support.ec.europa.eu/what-we-do/green-transition_en.

služieb, ako dátami podporiť implementáciu verejných politík, ale taktiež zohľadňujú transparentnosť a otvorenosť pri poskytovaní verejných služieb.

Metodológia

Vzhľadom na významnosť zelenej tranzície vo verejnom sektore, konkrétne pre územnú samosprávu a jej obyvateľov, tento projekt vyhľadal a zhrnul príklady dobrej praxe v obciach a mestách. Projektívni partneri sa rozhodli pre jednotný prístup založený na zdieľanej metodológii, vďaka čomu bude pre expertov v tejto oblasti možné jednotlivé príklady lepšie porovnať a pochopiť. Publikácia slúži ako zdroj pre praktické riešenia z reálneho života zamerané na zelenú oblasť, ale aj ako inšpirácia pre politických a administratívnych predstaviteľov pri zohľadňovaní nákladov a zdrojov potrebných na ich implementáciu.

Projektívni partneri vyvinuli viac fázovú metodológiu, ktorá zahŕňa počiatkový teoretický výskum, predbežné rozhovory, ale aj hĺbkové rozhovory za účelom identifikácie potenciálnych príkladov dobrej praxe.

Príklady dobrej praxe

Táto kapitola poukazuje na príklady ZELENEJ DOBREJ PRAXE identifikované v rámci projektu DiGreen. Každý príklad má za účelom jednoduchšieho porovnania rovnakú štruktúru. Komunálna prax môže následne rýchlejšie identifikovať príklad aplikovateľný v ich obci. Súčasne majú prístup ku kľúčovým faktorom zabezpečujúcim úspech, ako napríklad náklady a potenciálne problémy pri implementácii.

Príklady dobrej praxe pokrývajú rôzne tematické oblasti. Žiadny z príkladov nie je zameraný len na jeden aspekt, avšak môžu byť kategorizované podľa kľúčovej tematickej oblasti a cieľov:

Zelená energia/Energetická efektívnosť

Spoločenstvo pre obnoviteľné zdroje energie (Kremsmünster, Rakúsko) je projekt zdieľanej regionálnej produkcie a využívania obnoviteľnej elektriny využitím tepla.

Zelená energia pre sociálnu udržateľnosť (Luson, Taliansko) je projekt zameraný na vybudovanie vodnej elektrárne.

Naše budovy - Podpora budov na boj proti zmene klímy - posilnenie občianskej spoločnosti a tvorcov politík v Rumunsku a Bulharsku (Bacău, Rumunsko) je projekt poskytujúci technickú podporu pri definovaní stratégií pre obnovu budov, zohľadňujúc nové požiadavky EÚ v konštrukčnej oblasti a energetickej efektívnosti verejných budov.

Riadenie nakladania s odpadmi

Vybudovanie komunálnej platformy na uskladnenie a nakladanie s hnojivom a získanie vybavenia na rozvoj zariadení na uskladnenie hnojiva (Mărăcineni, Rumunsko). Projekt je zameraný na ochranu vôd pred znečistením dusičnanmi a baktériami z poľnohospodárskych zdrojov, a na obmedzenie šírenia nepríjemných pachov a hmyzu.

Kompostáreň v meste Kežmarok (Slovensko), projekt zameraný na zvýšenie podielu recyklovaného komunálneho odpadu a efektívne využívanie biologicky rozložiteľného odpadu produkovaného v meste.

Podpora udržateľného rozvoja

GemeindeNavi (Rakúsko), projekt iniciovaný think tankom Oö. Zukunftsakademie a jej partnermi na obecnej úrovni propaguje ciele udržateľného rozvoja (SDGs) Organizácie spojených národov.

Inovačné námestie - Innovationshauptplatz (Linz, Rakúsko) je inštitúcia zameraná na poskytovanie služby spájania medzi občanmi, lokálnymi autoritami a podnikateľmi. Projekt propaguje sociálnu inováciu a realizuje mnoho projektov zameraných na udržateľnosť a klimatickú zmenu.

Šesť krokov pre viac diverzifikovanú energiu (Naturno, Taliansko) je obecný projekt napomáhajúci dosahovaniu Cieľov udržateľného rozvoja (SDGs) na lokálnej úrovni.

"Klimatická obec" (Lana, Taliansko) – podporuje obce krok za krokom pri tvorbe a implementácii udržateľnej energie, plánu environmentálneho manažmentu a oceňuje výnimočné obce certifikátom "Klimatická obec".

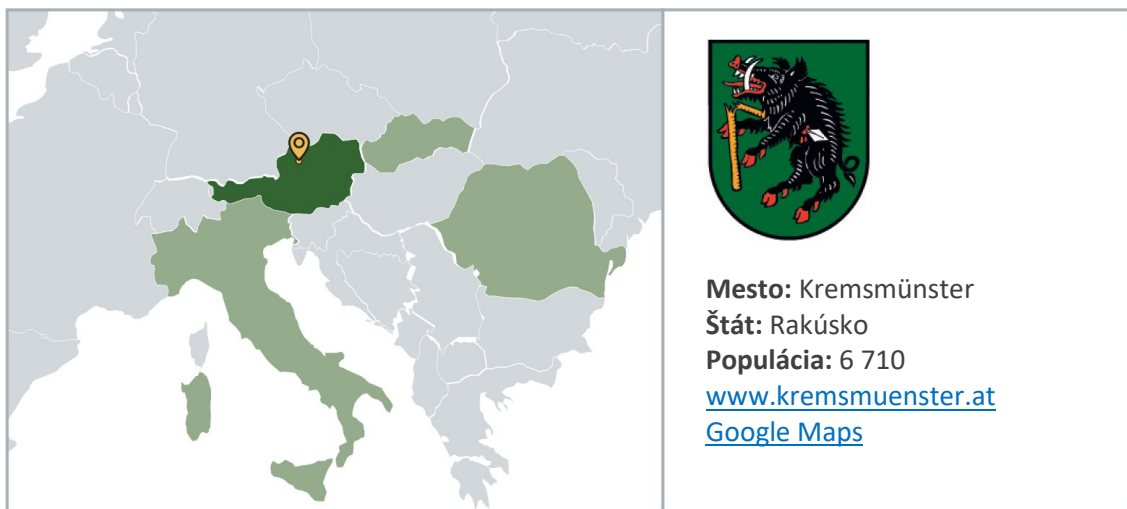
Zlepšenie prostredia

O.A.Z.A. (Gura Humorului, Rumunsko) - transformovanie devitalizovaných priestorov na zelené plochy v prospech komunity za účelom znovuzískania využiteľnosti niektorých degradovaných pôd a zlepšenia, oživenia, ako aj zníženia znečistenia ovzdušia v mestskom prostredí.

EKO Mapa v meste Hlohovec (Slovensko) - interaktívna mapa, úmyslom ktorej je podpora mestskej cirkulárnej ekonomiky a digitálne prezentovať rozličné časti cirkulárnej ekonomiky mesta, a to vrátane zberných dvorov, kontajnerov na drobný elektro odpad a použité šatstvo, bezobalové predajne, swap trhy, udalosti zamerané na ekologické aktivity a mnoho ďalších záležitostí.

Ideový koncept Smart green city (Kežmarok, Slovensko) - Mesto Kežmarok prijalo strategický dokument. Cieľom mesta bolo využiť moderné digitálne technológie zohľadňujúce ekologický a udržateľný rozvoj. Ideový koncept nadväzoval na existujúce riešenia mesta, a teda prepájal ich s budúcimi aktivitami a zameral sa na celkový cieľ zvýšenia kvality života obyvateľov mesta.

Obec Kremsmünster: Spoločenstvo pre obnoviteľné zdroje energie

Mesto: Kremsmünster
Štát: Rakúsko
Populácia: 6 710
www.kremsmuenster.at
[Google Maps](#)

Spoločenstvá obnoviteľnej energie (EEGs nemecky) sú asociáciou aspoň dvoch subjektov, ktoré zabezpečujú zdieľanú, regionálnu produkciu a využívanie obnoviteľnej elektriny a tepla. Spoločenstvá môžu produkovať, využívať, uskladňovať a zdieľať túto energiu spoločne s obyvateľmi, podnikmi alebo asociáciami. Obec Kremsmünster bola jednou z prvých obcí v Rakúsku, ktorá založila spoločenstvo obnoviteľnej energie.

Ciele projektu

EEG umožňuje efektívnejšie využívanie miestnych zariadení na výrobu energie, a participácia občanov a podnikov môže posilniť sociálnu súdržnosť. Ekonomickou výhodou je, že členovia EEG si môžu kupovať elektrinu, ktorú si produkujú svojpomocne v rámci spoločenstva za do značnej miery nezávisle určených podmienok a cien. Ceny môžu byť zároveň po niekoľko rokov konštantné, čo môže byť výhodou hlavne v časoch rastu cien energií.

Výsledky projektu

EEG v obci Kremsmünster funguje od mája 2022. Plánovaný bol skorší začiatok. Potrebný právny základ pre spravovanie meškal.

V novembri 2022 mala EEG v obci sedem členov - jedného výrobcu, spotrebiteľa a šesť ďalších spotrebiteľov. Títo zahŕňajú prevádzky ako mäsiarstvo, hostinec a drogériu-parfumériu. Do septembra 2022 mohol byť do systému pripojený iba výrobca. Od 1. októbra 2022 bolo možné zahrnutie viacerých producentov, nakoľko došlo k prispôbeniu výmeny dát a jej technického procesu. Rozšírenie EEG je v obci Kremsmünster plánované na rok 2023. Súčasťou EEG sa stanú napríklad dve vodné elektrárne. Vďaka tomu bude elektrina dostupná nepretržite. Toto rozšírenie EEG je podľa primátora pomerne jednoduché a dá sa rýchlo zrealizovať.

Čo sa z toho dá vyvodiť?

- Spoločenstvá obnoviteľnej energie zásadne prispievajú k zvyšovaniu povedomia o udržateľnej energii a ochrane klímy. Posilňujú súdržnosť občanov a podporujú efektívne využívanie regionálnej energie.
- Pre úspech je rozhodujúca dostatočná informovanosť, ako aj dostatok času a priestoru na diskusiu a dohodu medzi všetkými subjektami zapojenými do EEG.
- Pre implementáciu EEG môže byť podpora odborníkov na právo a byrokraciu veľmi nápomocná.

Nástroj pre implementáciu: GemeindeNavi

GemeindeNavi je projekt iniciovaný think tankom Oö. Zukunftsakademie a jeho partnermi. Projekt sa usiluje o propagáciu cieľov OSN venovaných dlhodobo udržateľnému rozvoju (SDGs) na lokálnej úrovni. Obce sú vedené k diskusií o SDGs cieľoch a ich relevancii pre lokálnu komunitu. Následne vypracúvajú nápady, ako pracovať na realizácii týchto cieľov.

Ciele projektu

Hlavným cieľom, ktorý chcel projekt GemeindeNavi dosiahnuť bolo pomôcť obciam vysporiadať sa s problematikou SDGs. To malo podporiť miestne samosprávy k diskusií a zameraniu sa na problémy, ktoré mali tendenciu ignorovať alebo im nebola venovaná adekvátna pozornosť. Projekt zároveň zdôrazňoval potrebu vnímania rovnakej dôležitosti všetkých 17 SDGs pre rozvoj obcí. Projekt mal podporiť obce pri tvorbe inovatívnych myšlienok v súlade s cieľmi SDGs, ktoré podporujú pozitívny rozvoj obcí a ich obyvateľov.

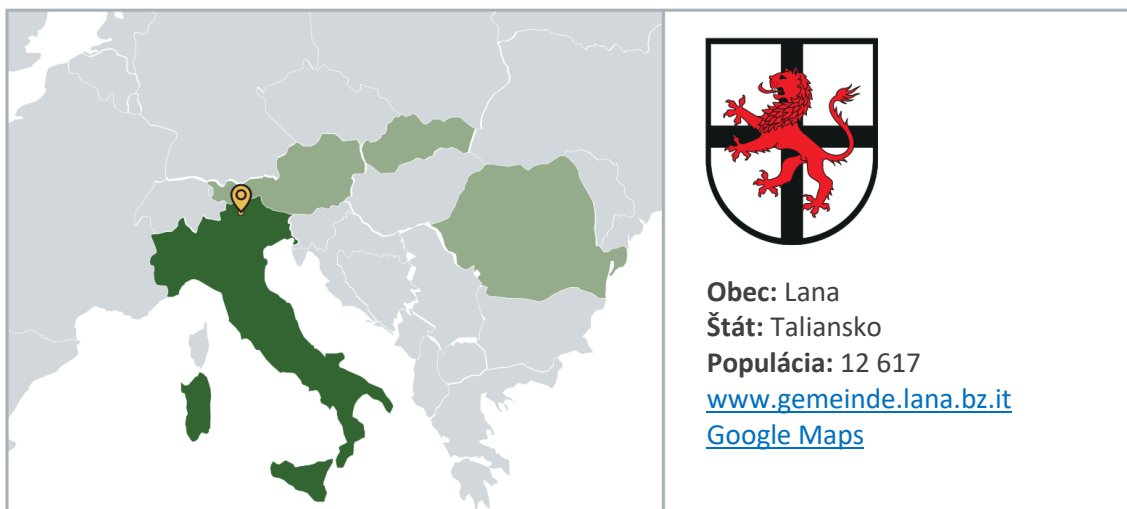
Výsledky projektu

Kľúčovým výsledkom projektu GemeindeNavi je, že tento nástroj, tak ako to bolo zamýšľané od samotného začiatku, pomohol cieľe udržateľného rozvoja OSN urobiť viac prístupnejšími a zrozumiteľnejšími pre miestne samosprávy. GemeindeNavi umožňuje obciam vidieť relevantnosť SDGs v ich lokálnom kontexte. Zatiaľ čo prvé výsledky workshopu GemeindeNavi, najmä až 51 identifikovaných nápadov, sú celkom jasne viditeľné už na konci podujatia, nejaký čas trvá, kým sa zistí, či sa prejavili nejaké skutočné a dlhodobé účinky na obec a jej výkon samosprávy, keďže týchto 51 myšlienok je zatiaľ len v štádiu nápadu. Ak chceme poukázať na všetky možné výsledky tohto projektu, tak je potrebné povedať, že sa prejavujú v dlhodobom horizonte. Doteraz sa GemeindeNavi uskutočnilo v približne 25 obciach v Hornom Rakúsku.

Čo sa z toho dá vyvodiť?

- GemeindeNavi je vysoko užitočný nástroj aplikovateľný v prípade ďalších obcí.
- Umožňuje zamestnancom a inštitúciám naučiť sa ako propagovať udržateľnosť.
- Umožňuje miestnym samosprávam naučiť sa viac o relevantnosti SDGs v ich lokálnych podmienkach.
- Umožňuje tiež naučiť sa ako zvýšiť povedomie o SDGs v ich lokálnej komunite.
- Miestne samosprávy môžu získať nové skúsenosti pri komunikovaní a príprave podujatí, ktoré možno považovať za vysoko dôležité zručnosti pri implementácii projektov.

“Klimatická obec” Lana: Obec ocenená Európskou energetickou cenou

Program „Klimatická obec“ („KlimaGemeinde“) je manažmentom kvality a systémom certifikácie. Podporuje obce vo vytváraní a implementácii plánov udržateľnej energie a environmentálneho manažmentu.

Ciele projektu

Vďaka certifikácii „Klimatická obec“ bolo snahou obce Lana primárne dosiahnuť určitú porovnateľnosť. Štandardizovaná certifikácia tiež umožňuje benchlearning. Pre obec Lana bolo kľúčové učiť sa od ostatných, a to hlavne z pohľadu porovnania toho čo funguje, respektíve nefunguje v iných prípadoch.

Obec je navyše presvedčená, že program „Klimatická obec“ tiež poskytuje komparatívnu výhodu, predovšetkým pre turizmus.

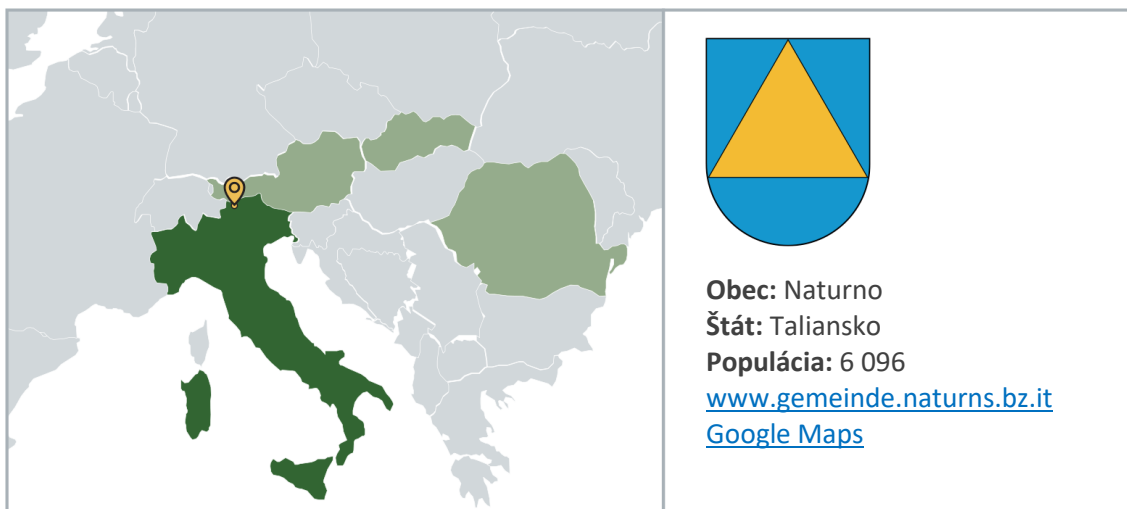
Výsledky projektu

Obec Lana bola v prvom hodnotení certifikovaná ako bronzová „KlimaGemeinde Bronze“. Obec však nechcela zostať pozadu, keďže ďalej presadzovala svoje vlastné iniciatívy v oblasti udržateľnosti a ochrany životného prostredia. Obec v procese prehodnocovania certifikácie dokázala získať strieborný status „KlimaGemeinde Silver“. Obec implementovala veľa konkrétnych iniciatív a opatrení v oblasti udržateľnosti a ochrany životného prostredia. Certifikácia viedla k zvýšeniu povedomia v obecnej samospráve. Zamestnanci sa viac zamerali na spotrebu energie a stotožnili sa so šetrením. Informovanie verejnosti o projekte navyše pomohlo obyvateľom a turistom uvedomiť si samotný problém ochrany klímy.

Čo sa z toho dá vyvodiť?

- Systém oceňovania vytvára povedomie o dopade opatrení obce v environmentálnej oblasti.
- Samosprávy často nevedia, aké rôzne aktivity sú v obci už v podstate realizované, preto je cenné už len prvé zhromaždenie všetkých iniciatív.
- Používanie ustáleného systému riadenia kvality a systému certifikácie umožňuje porovnanie s ostatnými.

Naturno: 6 krokov k väčšej energetickej diverzifikácii

Obec Naturno si stanovila udržateľnosť ako prierezovú úlohu a zaviazala sa sledovať túto víziu v rámci stratégie udržateľnosti samosprávy Južného Tirolska.

Ciele projektu

Obec Naturno chcela konkrétnym spôsobom prispieť na lokálnej úrovni k národnej a regionálnej stratégii udržateľnosti, ktorá bola založená na cieľoch udržateľného rozvoja OSN (*Sustainable Development Goals*) definujúcich požiadavky udržateľného rozvoja spoločnosti. Obec chcela zároveň byť príkladom a podporovať obyvateľov a podniky k udržateľným aktivitám. Taktiež sa obec snažila o efektívnejšie a udržateľnejšie využívanie verejných financií.

Výsledky projektu

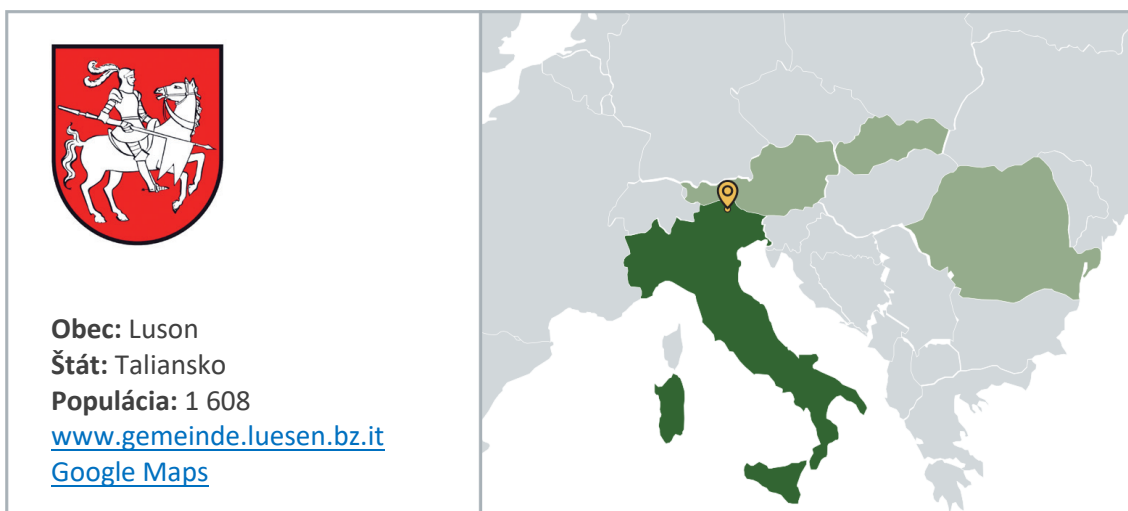
Obec Naturno pri snahe byť viac udržateľnou vytvorila tím zaoberajúci sa klímou a energiou, ktorý pozostával z volených politikov a zamestnancov, ako aj externých technikov a konzultantov. Tím identifikoval a detailne naplánoval šesť krokov smerujúcich k energetickej diverzifikácii, ktorá sa v súčasnosti implementuje. Nové udržateľné zdroje energie v budúcnosti ročne vyprodujú približne 3 600 000 kWh termálnej energie a približne 805 000 kWh solárnej a vodnej energie.

Ekonomická a sociálna udržateľnosť bola v obci zohľadňovaná od samotného začiatku. Súbežné zohľadnenie všetkých pilierov udržateľnosti je kľúčové, aby obec mala potrebné finančné prostriedky, ale rovnako dôležitý je aj záväzok miestneho obyvateľstva dlhodobo prispievať k ochrane životného prostredia.

Čo sa z toho dá vyvodiť?

- Obce majú pri implementácii cieľov udržateľného rozvoja OSN kľúčovú úlohu pokiaľ ide o lokálnu úroveň.
- Obce by mali byť príkladom ekologickej udržateľnosti pre obyvateľov a podniky.
- Nielen ochrana životného prostredia, ale taktiež ekonomická a sociálna udržateľnosť musia byť zohľadnené.
-

Luson: Zelená energia pre sociálnu udržateľnosť

Obec Luson postavila vodnú elektrárňu, pričom produkcia zelenej energie nebola primárnym cieľom. Obec hľadala skôr udržateľný a ekologický spôsob generovania opakujúcich sa príjmov do rozpočtu obce.

Ciele projektu

Produkcia zelenej energie nebola pri budovaní vodnej elektrárne „Lasankenbach“ primárnym cieľom obce Luson. Obec hľadala skôr udržateľný a ekologický spôsob generovania opakujúcich sa príjmov do rozpočtu obce. Cieľom obce Luson bolo získať zdroje na podporu sociálnej udržateľnosti. Na jednej strane môžu byť podporené lokálne organizácie, ako napríklad organizácia dobrovoľného hasičského zboru alebo hudobná skupina. Na druhej strane môžu byť tiež podporené sociálne znevýhodnené skupiny a hlavne mladé rodiny v komunite.

Výsledky projektu

V súčasnosti je malá horská obec Luson v dobrej finančnej kondícii, pretože opakujúci sa príjem z vodnej elektrárne produkujúcej elektrinu je zhruba 400 000 až 600 000 Eur ročne. Tieto prostriedky sú následne alokované do sociálnej oblasti. Napríklad sa jedná o zníženie poplatkov v materských školách, stravovacích zariadeniach a letných táboroch pre deti, pričom Luson poskytuje najlacnejšie poplatky v materských školách zo všetkých obcí v regióne. Obecné organizácie, ako napríklad dobrovoľný hasičský zbor alebo hudobná skupina, sú taktiež podporené z týchto zdrojov a v porovnaní s inými komunitami sú v dobrej situácii. Zvyšujúca sa populácia v obci Luson potvrdzuje, že táto stratégia funguje, keďže pre malú horskú obec je skôr typický odliv obyvateľov. Avšak počet obyvateľov v obci Luson neustále rastie.

Čo sa z toho dá vyvodiť?

- Samosprávy by sa mali snažiť identifikovať príležitosti na získavanie (opakujúcich sa) príjmov, ktoré sú environmentálne udržateľné.
- „Zelené“ investovanie nepropaguje iba ekologickú udržateľnosť, ale tiež prispieva k ekonomickej udržateľnosti obce a zlepšuje sociálnu udržateľnosť.

Kompostáreň v meste Kežmarok

Mesto Kežmarok vybudovalo vlastnú kompostáreň, aby zvýšilo mieru recyklácie komunálneho odpadu a zefektívnilo využívanie biologicky rozložiteľného odpadu produkovaného v meste. Mesto si chráni vlastné životné prostredie a snaží sa obmedziť nelegálne skládky odpadu. Z ekonomického pohľadu mesto ušetrilo finančné prostriedky spojené so zberom a likvidáciou komunálneho odpadu.

Ciele projektu

Mesto Kežmarok sa zameralo na vybudovanie centra pre zhodnocovanie biologicky rozložiteľného odpadu, pričom zhromaždený, recyklovaný a zhodnotený biologický odpad bude ako konečný produkt vrátený späť do životného prostredia. Konečným produktom je v tomto zmysle kompost vhodný pre udržateľné ekologické pestovanie. Mesto bude súčasne schopné znížiť náklady na zber a likvidáciu komunálneho odpadu a zvýšiť mieru jeho recyklácie.

Výsledky projektu

Kompostáreň využíva na recykláciu rôznych typov komunálneho odpadu moderné technológie:

- biologicky rozložiteľný kuchynský odpad z domácností,
- biologicky rozložiteľný odpad pochádzajúci z údržby verejných priestranstiev, ako napríklad mestská zeleň, parky a cintoríny,
- biologicky rozložiteľný odpad zo záhrad.

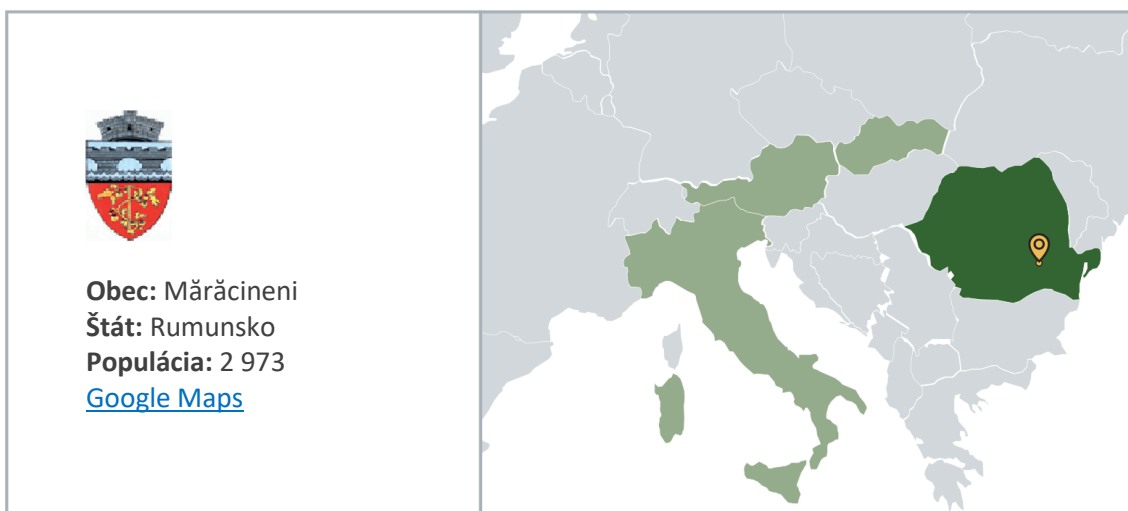
Kompostáreň má tri hlavné súčasti:

- tri uzatvorené boxy určené na úvodnú fázu procesu, vrátane hygienickej sanitácie,
- časť určená na dozrievanie,
- úložný priestor pre rôzne typy biologicky rozložiteľného odpadu a kompost.

Čo sa z toho dá vyvodiť?

- Významné investície do veľkých projektov sú náročné na implementáciu, ale konečné výsledky prinášajú dlhodobé a udržateľné výhody.
- Budovaním vlastných zdrojov nie je mesto pri manažmente biologicky rozložiteľného odpadu závislé na externých organizáciách.
- Priame zapojenie obyvateľov je kľúčovou súčasťou úspešnosti projektu.
- Vzdelávanie verejnosti a vysvetľovanie prístupu mesta pomáha úspešnej implementácii projektu.

Mărăcineni: Komunálna platforma pre hnojivo

Obec Mărăcineni spustila projekt na ochranu vody proti znečisteniu dusičnanmi a baktériami z poľnohospodárskych zdrojov, ako aj na obmedzenie šírenia nepríjemných pachov a hmyzu.

Ciele projektu

Vytvorenie betónovej obdĺžnikovej plošiny s tromi stenami a bez prednej strany. Plošina je vybavená nádržou na zachytávanie splaškov a dažďovej vody, betónovými plochami pre prístupovú cestu, parkovaním pre techniku, priestorom na umiestnenie troch boxov vyrobených zo železobetónu pre zhodnotiteľný odpad, ktorý sa náhodne dostane na platformu zmiešaný s hnojom, a aj kontajnerom pre nebezpečné látky.

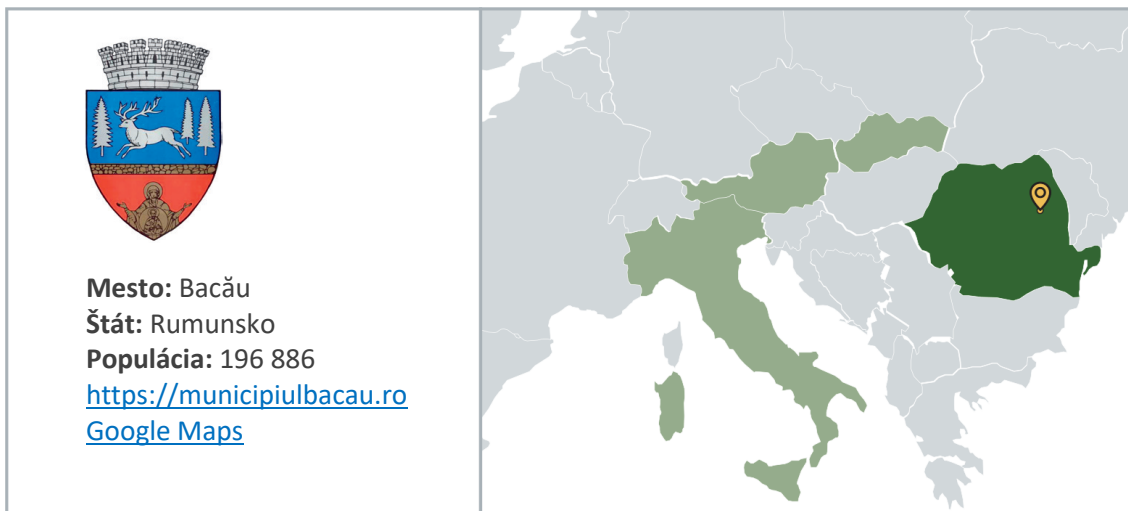
Výsledky projektu

Komunálna platforma pre hnojivo je plne funkčná.

Čo sa z toho dá vyvodiť?

- Vzhľadom na to, že takmer celé územie Rumunska sa nachádza v povodí Dunaja, Rumunsko na odporúčanie Európskej komisie súhlasilo, že spravovanie jeho územia bude v súlade s nariadeniami Akčného programu na ochranu vôd proti znečisteniu dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov.
- V súlade s týmto novým prístupom sa stala povinná príprava a implementácia „Miestnych akčných plánov na ochranu vôd proti znečisteniu dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov“ miestnymi samosprávami na území Rumunska.
- Rumunsko potrebovalo investície a posilniť politiky, reguláciu a administratívne štruktúry, príslušné služby a kompetencie na národnej, regionálnej a miestnej úrovni na to, aby pomohla vidieckym oblastiam prispôsobiť sa požiadavkám Smernice EÚ o dusičnatoch. Ak by niektorý z mestských rozpočtov nebol schopný podporiť takúto investíciu, malo by sa hľadať riešenie, ako napríklad externé financovanie.
- Obec Mărăcineni našla spôsob ako sa prispôsobiť tomuto regulačnému rámcu a byť súčasťou riešenia ochrany životného prostredia, a teda byť príkladom dobrej praxe, ktoré môžu ostatné regióny nasledovať.

Bacău: Naše budovy - Podpora budov na boj proti zmene klímy - posilnenie občianskej spoločnosti a tvorcov politik v Rumunsku a Bulharsku

Mesto Bacău spustilo projekt poskytovania technickej podpory pri definovaní stratégií pre obnovu budov zohľadňujúc nové požiadavky EÚ v oblasti konštrukcie a energetickej efektívnosti verejných budov.

Ciele projektu

- Podpora lokálnych autorít pri vytváraní ich vlastnej energetickej stratégie v krátkom, strednom a dlhodobom období.
- Podpora lokálnych iniciatív v oblasti energetickej efektívnosti vzdelávacích inštitúcií.
- Tréning volených zástupcov lokálnych autorít.
- Vytvorenie, aktualizácia a monitorovanie EMS databázy na lokálnej úrovni.
- Podpora lokálnych autorít v procese tvorby politik energetickej efektívnosti a ochrany životného prostredia.
- Prilákание investícií EÚ do sféry energetickej obnovy verejných budov.

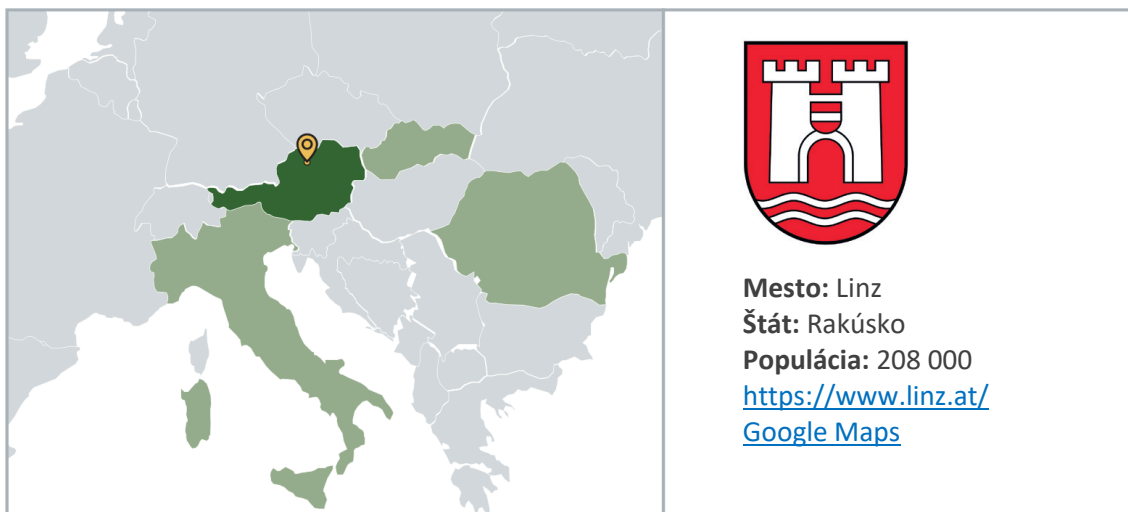
Výsledky projektu

Digitálna databáza EMS je funkčná a priebežne aktualizovaná. Integrovaná stratégia pre rozvoj územia mesta Bacău pre roky 2021-2027 obsahuje prvky Plánu energetickej efektívnosti a Miestnej dlhodobej stratégie obnovy verejných budov. Škola v Bacău (Alecu Russo School) využila energetický audit a bola zaradená do projektu obnovy financovaného EÚ. Spotreba vo vzdelávacích inštitúciách sa v roku 2021 znížila, čo je vzhľadom na medzinárodný kontext dobré.

Čo sa z toho dá vyvodiť?

- Obce by mali viac spolupracovať s odborníkmi z mestského úradu alebo Úradu pre Energetickú efektívnosť, a to najmä za účelom monitorovania, ale aj vysvetľovania výhod energetickej efektívnosti a digitalizácie občanom a voleným predstaviteľom verejných inštitúcií.
- Na všetkých úrovniach verejnej správy je potrebné školiť špecialistov, a to najmä cez kurzy, pracovné stretnutia, výmeny skúseností na národnej a medzinárodnej úrovni, vrátane zahraničných mobilít, vďaka ktorým odbornícividia ďalšie úspešné projekty zamerané na oblasť digitálnej a zelenej tranzície v praxi.

Linz: Inovačné námestie (Innovationshauptplatz)

Inovačné námestie (Innovationshauptplatz) je inštitúcia zameraná na poskytovanie služby spojenia medzi občanmi, lokálnymi autoritami a podnikmi. Ponúka tiež platformu pre občanov, vďaka ktorej je im umožnené rozhodovať o veciach lokálneho významu. Inovačné námestie taktiež realizuje svoje vlastné aktivity zamerané na podporu sociálnych inovácií a realizuje viacero projektov zameraných na udržateľnosť a zmenu klímy.

Ciele projektu

Účelom inovačného námestia je zlepšiť vzťahy a podporiť komunikáciu medzi občanmi a verejnou správou (v oboch smeroch), ale taktiež umožniť jednotlivcom podieľať sa na rozhodnutiach obce a plánovaní nových inovatívnych projektov. Taktiež podporuje občanov v realizovaní vlastných projektov. Rozsiahla sieť je kľúčovým prínosom, vďaka ktorej je možné prepojiť rozličných aktérov a podporiť budúcu spoluprácu. Námestie samé seba taktiež prezentuje ako hnací faktor sociálnej inovácie.

Výsledky projektu

Inovačné námestie je tvorené dvoma hlavnými komponentami, webovou stránkou a verejne dostupnou kanceláriou. Webstránka je dostupná na <https://innovation.linz.at/>, pričom kancelária je v centre mesta (na hlavnom námestí, čo môže vysvetľovať názov iniciatívy). Webstránka umožňuje užívateľom predložiť svoje vlastné žiadosti, zdieľať ich vlastné myšlienky a názory na konkrétnu otázku nastolenú územnou samosprávou, ale taktiež nájsť informácie o relevantných podujatiach v meste.

Popri webstránke a kancelárii využíva námestie na zdieľanie a propagáciu projektov aj sociálne siete. Námestie má na Instagrame viac ako 3 000 sledovateľov a viac ako 1 300 sledovateľov na sieti LinkedIn. Inovačné námestie ponúka tiež finančné granty pre zakladateľov podnikov.

Čo sa z toho dá vyvodiť?

- Pri iniciovaní projektu ako je Inovačné námestie je kľúčové mať podporu všetkých politikov.
- Pri implementácii projektu ako súčasťi fungovania územnej samosprávy môžu reštriktívne formulované politiky byť do určitej miery limitujúce, avšak postupom času je možné flexibilitou zabezpečiť realizáciu viacerých kľúčových myšlienok Inovačného námestia.
- Inovačné námestie potvrdilo dôležitosť vytrvalosti pri implementácii projektov vo verejnom sektore, pretože vytvorenie nevyhnutného vzťahu s občanmi môže trvať určitý čas.

Gura Humorului: O.A.Z.A. – Transformovanie devitalizovaných priestorov na zelené plochy v prospech komunity

O.A.Z.A. projekt uspel pri premene 7,2 hektárov znehodnoteného a opusteného priestoru v miestnom dendrologickom parku mesta. Územie bolo využité na vytvorenie troch tematických parkov s viacerými spôsobmi využitia: rekreácia a trávenie voľného času pre komunitu a turistov.

Ciele projektu

Všeobecným cieľom projektu bolo obnoviť využívanie znehodnenej pôdy, ako aj zlepšiť, revitalizovať a redukovať znečisťovanie ovzdušia v mestskom prostredí.

Špecifickým cieľom projektu bola premena znehodnoteného a opusteného priestoru na tri parky/zelené oblasti zabezpečujúce funkcie rekreácie a trávenia voľného času.

Výsledky projektu

Projekt O.A.Z.A.:

- Zvýšil rozlohu zelenej plochy v meste o 78,605 m².
- Naplnil požiadavky obyvateľov a turistov týkajúce sa rekreácie a trávenia voľného času.
- Znížil znečistenie ovzdušia vytváraním zelených plôch a prispel k chemickému čisteniu atmosféry, ako aj čisteniu vzduchu.
- Zlepšil estetický vzhľad vďaka úprave verejného priestranstva.

Nové investície významne ovplyvnili turizmus, a to zlepšením postavenia obce Gura Humorului. Projekt tiež reflektuje zvýšený záujem ľudí o rôzne oddychové, športové a vonkajšie zariadenia, ktoré môžu byť využívané celoročne a sú prístupné nie len obyvateľom obce Gura Humorului, ale aj turistom.

Čo sa z toho dá vyvodiť?

- Túto dobrú prax prevzala aj radnica mesta Vatra Dornei, ktorej cieľom je napísať projekt a vytvoriť z nevyužívanej pôdy priestor pre rekreáciu.
- Posilňuje sa integrovaný prístup prostredníctvom partnerstiev medzi susednými územno-samosprávnymi jednotkami a dotknutými ministerstvami.

Ideový koncept Smart green city v meste Kežmarok

Mesto Kežmarok prijalo strategický dokument nazvaný Ideový koncept Smart green city. Ideový koncept bol pripravený v úzkej spolupráci s univerzitou a odborníkmi zo súkromného sektora. Mesto sa zameralo na využívanie moderných digitálnych technológií s dôrazom na udržateľný rozvoj. Ideový koncept nadväzoval na existujúce riešenia v meste, prepájal ich s budúcnymi aktivitami a zameriava sa na celkový cieľ zvyšovania kvality života obyvateľov.

Ciele projektu

Hlavný cieľ prijatého Ideového konceptu zdôrazňoval rozvoj mesta Kežmarok a potrebu budovania smart riešení. Prepojenie mestských digitálnych (smart) aktivít a zelených aktivít zdôrazňuje dôležitosť posudzovania environmentálnych výziev, s ktorými sa musí mesto vysporiadať. Tento prístup mal pomôcť mestu Kežmarok stať sa moderným a dynamickým mestom, ktoré využíva nové technológie na zvyšovanie kvality života obyvateľov mesta.

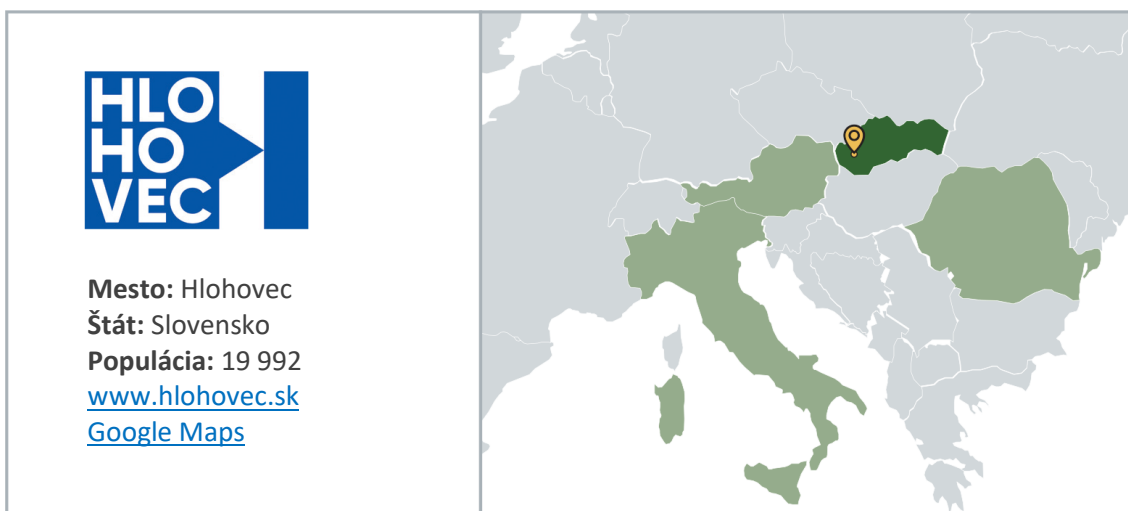
Výsledky projektu

Ideový koncept obsahuje vzájomne prepojené časti. Po všeobecnej časti zdôrazňujúcej celkovú úlohu a vysvetlenie konceptu nasleduje analytická kapitola popisujúca aktuálnu situáciu v meste. V nadväznosti na túto analýzu obsahuje koncept kapitulu zameranú na návrhy v jednotlivých oblastiach, na ktoré sa mesto zameralo. Konkrétne návrhy vyúsťujú do krokov, ktoré je potrebné realizovať. Analytická časť ideového konceptu sumarizuje: existujúci vývoj dokumentácie v meste; vlastné závery založené na analýze uskutočnenej odborníkmi, ktorí zamerali svoju pozornosť na celkovú kondíciu mesta; energetiku, životné prostredie a odpady; dopravu; IKT a infraštruktúru; rozhodovací proces; impulzy; financovanie; vyhodnocovanie stavu vo vybraných oblastiach (energetika a životné prostredie, doprava, IKT a infraštruktúra, rozhodovací proces, impulzy, financovanie); SWOT analýzu a zdroje financovania. Kapitola obsahujúca návrhy formuluje víziu, misiu, piliere a špecifické možnosti ďalšieho rozvoja, ako aj aktivity a projekty pre mesto Kežmarok. Podľa vízie Smart green city Kežmarok, je mesto vnímané ako „Kežmarok – smart mesto pre život“.

Čo sa z toho dá vyvodiť?

- Mesto by malo mať jasnú víziu svojho budúceho rozvoja.
- Vízie mesta by mali byť vypracované v podobe stratégie, a to spolu s jasne stanovenými projektami, aktivitami, zodpovednosťami a financovaním.
- Vzájomná prepojenosť digitálnych a zelených cieľov umožňuje mestu udržateľne sa rozvíjať, pričom zdôrazňuje ochranu životného prostredia.

EKO mapa v meste Hlohovec

Mesto Hlohovec vyvinulo interaktívnu mapu umožňujúcu podporu mestskej cirkulárnej ekonomiky. Mesto sa tiež snaží zlepšiť informovanosť verejnosti, obyvateľov a návštevníkov mesta ako predchádzať tvorbe odpadov a zodpovedne o ňom premýšľať. Cieľom bolo digitalizovať existujúce rôzne súčasti cirkulárnej ekonomiky v meste Hlohovec, vrátane zberných dvorov, kontajnerov na drobný elektro odpad a použité šatstvo, bezobalových predajní, swap trhov, podujatí zameraných na ekologické aktivity a mnohé iné.

Ciele projektu

Celkovým cieľom projektu Eko Mapa bolo podporiť mestskú cirkulárnu ekonomiku a rozvíjať zodpovedné myslenie obyvateľov. Cieľom bolo obmedziť tvorbu odpadu, podporiť ekologickú likvidáciu odpadu, ako aj podporovať podujatia, workshopy, diskusie a prednášky na ekologické témy organizované v meste. Súčasná aktuálna verzia Eko Mapy usmerňuje verejnosť, obyvateľov a tiež návštevníkov mesta k ekologickým aktivitám, podujatiam, možnostiam zdieľania, obchodom a službám.

Výsledky projektu

Eko Mapa je dostupná prostredníctvom oficiálnej web stránky mesta. Eko Mapa zobrazuje všetky nevyhnutné informácie, obsahuje presnú lokalitu, popis, kontakty a ostatné dôležité dáta o aktivite, službe alebo obchode. Celkové grafické zobrazenie a rozlíšenie mapy tiež pomáha užívateľom rýchlo sa v mape orientovať.

Eko Mapa zobrazuje rôzne súčasti cirkulárnej ekonomiky, vrátane zberných dvorov, kontajnerov na drobný elektro odpad a použité šatstvo, bezobalových predajní, swap trhov, podujatí zameraných na ekologické aktivity, verejné Wi-Fi zóny, obchody a služby (bezobalové obchody, second handy, požičovne náradia, autoservisy, servisy elektrospotrebičov, obuvníctva, čistenie a tepovanie, a iné).

Čo sa z toho dá vyvodiť?

- Mesto by malo využiť vlastný potenciál a zamestnancov k vytvoreniu a riadeniu projektov, aby nebolo závislé len na dodávateľoch z externého prostredia.
- Podpora a propagácia aktivít cirkulárnej ekonomiky nie je samoúčelná, pretože v konečnom dôsledku vedie k zníženiu produkcie odpadu v meste a podporuje zodpovedné správanie.
- Mesto by malo priamo zapájať obyvateľov, občiansky sektor a spoločnosti súkromného sektora do mestských projektov.

Záver

Zelená tranzícia môže byť oveľa viac úspešnejšia, ak ľudia začnú navzájom zdieľať poznanie a príklady implementácie inovatívnych projektov, alebo sú priamo ovplyvnení príkladmi dobrej praxe, ktoré realizoval niekto iný.

Táto publikácia zelenej dobrej praxe je výsledkom spolupráce medzi obcami a členmi tímu DiGreen z Rakúska, Talianska, Rumunska a Slovenska, pričom ponúka výber takých príkladov dobrej praxe, ktoré pomáhajú ľuďom viesť ekologicky zodpovedný spôsob života a súčasne pomáhajú zlepšovať kvalitu ich života.

Vybrané projekty pokrývajú široké spektrum tém, od obnoviteľnej energie po riadenie nakladania s odpadmi a zlepšovanie životného prostredia, pričom všetky sú v súlade s cieľmi udržateľného rozvoja OSN a významnými cieľmi zelenej dohody.

Informácie sú prezentované nenáročným jazykom, a to preto, aby mohli byť využité aj občanmi. Autori sa chceli zamerať na príklady dobrej praxe, ktoré sú škálovateľné a multiplikovateľné za účelom poukázania na skutočnosť, že ekologické postupy sú ľahlo dosiahnuteľné. Obce zapojené v projekte boli vybrané tak, aby sa navzájom dopĺňali a ilustrovali rôzne prostredia skúmanej problematiky. Vďaka tomu budú relevantní aktéri po prečítaní výsledkov obsiahnutých v tejto publikácii pozitívne povzbudení k tomu, aby prijali zelené aktivity založené na rôznych úspešných príkladoch v odlišných krajinách a kultúrach.

O príkladoch dobrej praxe sa diskutovalo počas národných a medzinárodných multiplikačných podujatí, pričom zástupcovia zainteresovaných obcí ich považovali za inšpiratívne a použiteľné nápady, ktoré pomáhajú pri prechode k zelenej obci podporujúcej komunity a ľudí vo všeobecnosti.

Všetky krajiny implementovali národné stratégie zamerané na úspešnú zelenú tranzíciu, avšak porovnávací analýza indikátorov zelenej dohody ukazuje, že v oblasti zelenej dopravy, obnoviteľnej energie a nakladania s odpadmi je ešte stále priestor na značné zlepšenia. Lokálne autority môžu mať kľúčovú úlohu pri podpore zelenej tranzície, pretože prístup zdola-nahor môže byť často oveľa viac úspešnejší a lepšie prispôsobený pre lokálne a regionálne špecifické potreby. Implementácia projektov zdôrazňuje, že cirkulárna ekonomika môže slúžiť ako katalyzátor lokálneho rozvoja a posilnenia komunít. Súčasne je možné povedať, že zelená tranzícia napomáha inovatívnym riešeniam v čase kríz, ktorým analyzované krajiny museli čeliť (ako napríklad prípad energetických komunít, ktoré pomohli zmierniť súčasne prebiehajúcu energetickú krízu).

Všetky skúmané príklady zdôrazňujú rolu zelenej tranzície pri podpore dlhodobého lokálneho rozvoja prostredníctvom inovatívnych myšlienok a aktivít. Popri kľúčových nástrojoch financovania špecifických cieľov lokálneho rozvoja, vybrané príklady dobrej praxe prezentované v tejto príručke sú tiež dôležitým impulzom pre podporu zeleného a udržateľného rozvoja reflektujúceho ciele zelenej dohody. Prezentované projekty nie sú len úspešnými krokmi urýchľujúcimi zelenú tranzíciu v oblastiach ich implementácie, ale sú tiež kľúčovými faktormi kontinuálneho a komplexného sústredenia sa na kvalitu života zúčastnených subjektov.

Čitatelia sa môžu poučiť od ľudí, ktorí už takéto projekty realizovali, pričom sú si vedomí výziev a príležitostí, ktoré z nich vyplývajú, a sú lepšie pripravení začať nové projekty v oblasti ekologickej transformácie.

POUŽITÉ ZDROJE

O AUTOROCH